

OsloMets innspill til Regjeringens neste langtidsplan for forskning og høyere utdanning

Langtidsplanen har, gjennom to langtidsplanperioder, bidratt til langsiktighet og forutsigbarhet rundt Regjeringens mål og prioriteringer på forskningsområdet, og i noen grad også på utdanningsområdet. Behovet for å styrke Langtidsplanens målbeskrivelse og prioriteringer innen høyere utdanning er fremdeles sterkt, og det understrekes ytterligere av at Kunnskapsdepartementets spørsmål i all hovedsak er innrett mot FoU-området.

Det er særlig fire prioriterte områder i OsloMets svar på departementets spørsmål:

1. Sosial ulikhet og migrasjon må defineres inn i de store samfunnsutfordringene
2. Økt satsning på forskning og høyere utdanning som underbygger mål om mangfold, bærekraft og helse
3. En satsning og opptrapping av livslang læring må finansieres med "lange penger"
4. Bygg og infrastruktur må organiseres så det sikrer likebehandling i sektoren

1. Hvilke endringer i samfunnet (eller i bestemte sektorer) gir behov for endringer eller forsterket innsats innenfor forskning og høyere utdanning i årene som kommer?

Det er flere vesentlige endringer og utviklingstrekk i samfunnet som gir behov for forsterket innsats innenfor forskning og høyere utdanning i årene som kommer. Tilliten til forskning er under press, og det er viktig at kunnskap fortsatt skal være forskningsbasert. Universiteter og høyskoler skal både levere kunnskap og løsninger om og utdanne relevante kandidater til et samfunns kortsiktige og langsiktige behov. Endringer i samfunnet medfører nye temaer som bør innarbeides i utdanningene. Dette omfatter, men er ikke begrenset til, bærekraft, mangfold og digitalisering.

Sosial ulikhet og migrasjon er samfunnstrender som griper inn i mange ulike deler av samfunnet og på tvers av sektorer, og det bør derfor utvikles konkretiserte og helhetlige prioriteringer for å løse utfordringer med dette. Se utdypning under OsloMets innspill på spm. 5 og 7.

Digitalisering gir utfordringer og muligheter langs mange akser, for eksempel endrede helseprofesjoner knyttet til teknologisk utvikling i helsetjenestene, barnehagebarn og skolebarns digitaliserte hverdag, bærekraftig samfunnsutvikling og spenningen mellom teknologi og etikk i blant annet kunstig intelligens. Digitalisering bidrar også til at det blir økte krav til sikkerhet og beredskap. Samfunnet har gjennom mange år gått gjennom teknologidrevet digitaliseringsbølge, og denne har fått ekstra fart og dybde gjennom COVID-19-pandemien. Dette gir økte muligheter til å skape fleksibilitet og internasjonalisering i både arbeidslivet, velferdsstatens tjenester og i våre egne virksomheter.

En sentral del av samfunnsoppdraget for de høyere utdanningsinstitusjonene er å utdanne kvalifiserte profesjonsutøvere. Disse gruppene er spesielt viktig for å bemanne sentrale yrker i velferdsstaten, som lærere, sykepleiere, ingeniører og barnevernspedagoger. Et sentralt hensyn er dermed å sikre både et tilstrekkelig antall kandidater og at kandidatene har en kompetanse som fyller arbeidslivets behov, spesielt i dagens situasjon hvor nye utfordringer knyttet til bl.a. bærekraft og mangfold endrer kravene som stilles til profesjonsutøverne. Å møte behovet for kvalifiserte profesjonsutøvere er et ansvar for utdanningene, men også for forskningen, som bør bidra med studier av hvilken kompetanse arbeidslivet etterspør i disse yrkene og hvordan utdanningene bør innrettes for å oppnå dette.

Endringer i velferdsstatens tjenester kan også gi endrede kunnskaps- og kompetansebehov. Dette er svært tydelig innen helse- og omsorgstjenestene, hvor primærhelsetjenesten har fått en endret pasientgruppe, økt ansvar for større deler av sykdomsforløpet til mange ulike pasientgrupper og et betydelig økt kapasitetsbehov. For OsloMet er utfordringen med tilstrekkelig antall praksisplasser den viktigste årsaken til at store og samfunnskritiske helsefaglige utdanninger ikke kan øke kapasiteten. For å finne gode løsninger, må man stimulere til økt samarbeid på tvers av helseprofesjoner, teknologiske og samfunnsrettede fag. Samtidig vet vi at automatisering og kunstig intelligens vil kunne ha en bred og uforutsigbar innvirkning på samfunnet, arbeidsmarked og dermed utdanningsvalg. Det er viktig at Langtidsplanen både sørger for forskning og høyere utdanning som bidrar til å løse og imøtekomme befolkningens helse og omsorgsrelaterte behov.

2. Er det konkrete hindringer i det norske kunnskapssystemet som svekker måloppnåelsen for langtidsplanen, og hva kan i så fall gjøres?

Tverrfaglig og tverrsektorielt samarbeid

For å oppnå målet om å styrke konkurransekraften og innovasjonsevnen til norske kunnskapsinstitusjoner, bør virkemiddelapparatet stimulere til økt tverrfaglig og tverrsektorielt samarbeid. Virkemiddelapparatet bør legge til rette for bedre samspill mellom akademia, næringslivet og offentlig sektor i større grad enn de gjør i dag, for eksempel gjennom utlysninger av midler som krever denne typen samarbeid.

Det er viktig at Norge fortsetter sin innsats innen stor forskningsinfrastruktur, håndtert av Forskningsrådet. Norge bør sterkt vurdere å delta aktivt i flere ESFRI forskningsinfrastruktur (projects) initiativ og (landmark) aktiviteter.

Det er viktig at Norge viderefører sin deltakelse i EUs forsknings- og utdanningsprogrammer, for å sikre tilgang til viktig forskningssamarbeid, forskningspolitikkutvikling og internasjonalt utdanningssamarbeid og studentmobilitet.

Impact, relevans og brukermedvirkning

Et større fokus på gevinster/effekter (impact) av forskning der dette er nyttig i utlysninger av midler fra virkemiddelapparatet kan bidra til å nå målet om høyere grad av relevans i forskning (og utdanning). Utlysninger bør være basert på samfunnets og befolkningens behov, og behovseiere (brukere) bør i større grad involveres i forskningssamarbeid. Anvendelse av forskningsresultater er viktig for verdiskaping ++.

Livslang læring

Det er viktig at Norge fortsetter utvikling av livslang læring for å kunne nå sine mål og øke konkurransekraften, se også svar under spørsmål 5. Det er en konkret hindring for å lykkes med satsninger og opptrappinger innen livslang læring, herunder etter- og videreutdanning, at konkurranseutsatte midler er svært kortvarige og ikke gir nødvendig forutsigbarhet. Konkurranseutsatte midler til EVU bør innrettes med langsiktighet og flerårige, slik konkurranseutsatte midler til forskning.

Bedre og likere rammevilkår for bygg og infrastruktur

OsloMet opplever et stadig sterkere behov for en gjennomgang av bygg- og eiendomspolitikken i UH-sektoren. OsloMet ønsker å løfte frem flere utfordringer ved dagens system. OsloMet leier all sin bygningsmasse, hvorav 90 prosent leies av private eiendomsaktører. Det er betydelig mer enn noen annen institusjon i sektoren, og det stiller OsloMet i en spesielt krevende situasjon.

God og forutsigbar infrastruktur er sentrale virkemidler for høy kvalitet på utdanning, forskning og innovasjon, og bidrar til god samfunnsøkonomi. Finansieringssystemet gir ikke like muligheter til aktørene i sektoren, men preges av historiske ulikheter som er utdaterte og hemmende for campusutvikling. Det er i sum konkurransevidende med dagens forskjeller, særlig ettersom satsinger for å finansiere nye bygg fra Stortinget og Regjeringen ikke kommer alle statlige høyere utdanningsinstitusjoner til gode. Den positive endringen ved at også privatleide bygninger fra 2021 kan oppgraderes og vedlikeholdes, med andre ord være en del av den strategiske utviklingen av universitetet, med søkbare midler fra Kunnskapsdepartementet er svært viktig. Det viser et taktskifte innen bygg- og infrastrukturpolitikken, og er viktig for å sikre studenter og ansatte bedre lærings- og forskningsarealer.

OsloMet, som leier all sin bygningsmasse, har ikke den fleksibilitet selvforvaltning gir. Endringer i regulatoriske forhold (arealkrav) og endringer i markedsmessige forhold (leiepriser i sentrum av Oslo) har direkte innvirkning på OsloMets budsjetter. Det er ingen anledning til å korrigere tilstrekkelig for slike endringer gjennom justeringer i forvaltningen av egen eiendomsmasse.

I tillegg har regjeringen signalisert innsparinger i størrelsesorden 15 % på statlige husleieutgifter i privatmarkedet. Dette er en situasjon som i stor grad påvirker institusjonenes handlingsrom og muligheten til drive campusutvikling til det beste for kjernevirksomheten; utdanning, forskning og innovasjon. OsloMet skal i løpet av de neste 5 årene reforhandle 8 leiekontrakter. De fleste avtalene vil være langsiktige (inntil 20 år). Det legges til grunn økte leiekostnader. OsloMet oppfordrer til at diskusjonen om forvaltning av infrastrukturen ved UH-institusjonene tar innover seg at institusjonene er i svært ulike situasjoner med ulike forutsetninger for å håndtere utfordringene fremover.

OsloMet ønsker at Langtidsplan for høyere utdanning og forskning tar initiativ til en større gjennomgang av forvaltningsformene for bygg og infrastruktur i UH-sektoren med sikte på å skape likeverdighet, økt fleksibilitet og autonomi og dermed sikre bedre og likere vilkår for å kunne drive med utdanning, forskning og innovasjon av høy kvalitet.

I dette arbeidet ber OsloMet departementet ta med seg dette:

1. Institusjonenes utfordringer er svært varierte avhengig av forvaltningsform og markedseksposering, og det bør bli større valgfrihet til å kunne både eie og leie bygningsmasse.
2. Balansen mellom forventninger om modernisering av bygg og infrastruktur for å skape utdanning og forskning av høy kvalitet står i kontrast til forventninger om areal- og kostnadseffektivisering
3. Det bør i større grad sikres bedre og likere rammevilkår

3. Hva bør videreføres og hva bør endres ved målene i gjeldende langtidsplan?

Større sammenheng mellom nasjonalt og internasjonalt forsknings- og innovasjonsarbeid

OsloMet støtter at de tre overordnede målene i gjeldende langtidsplan videreføres i en ny LTP-periode, men foreslår en spissing av hva som forstås som «store samfunnsutfordringer». OsloMet ønsker større oppmerksomhet mot sosial ulikhet og sammenhengen mellom sosial ulikhet, sosial integrasjon og deltakelse i offentligheten. Dette utdypes under spørsmål 7.

UH-sektorens innovasjonsoppdrag

Langtidsplanen bør gjøre UH-sektorens innovasjonsoppdrag, og rammebetingelser for å oppfylle dette, vesentlig tydeligere. Universiteter og høyskoler har en stor uutnyttet kapasitet for å bidra til innovasjon og omstilling av Norge. For å realisere dette potensialet, må innovasjon få en langt tydeligere plass i den kommende langtidsplanen.

Innovasjon bør integreres i utdanning og forskning. En økning i innovasjonskompetanse i utdanningene er nødvendig for at studentene kan møte framtidens utfordringer og bidra til å finne gode løsninger når de går ut i arbeidslivet. Langtidsplanen bør innrettes slik at den i større grad bidrar til omstilling, ikke bare støtter opp om eksisterende konkurransefortrinn. Her kan universitetene og høyskolene bli et knutepunkt og en møteplass mellom eksisterende og nye næringer på tvers av fagområder.

Langtidsplanen bør fremme en kultur for tverrfaglighet og samarbeid på tvers av sektorer for å oppnå fremragende forskning, innovasjon og utdanning. Under studiene må studentene tidlig eksponeres for forskning og forskningsprosesser, og det må sikres at studiet gjennomføres i nær kontakt med arbeids- og næringsliv. Langtidsplanen bør gi en ramme for utvikling av forskningskarrierer som sikrer bred kompetanseutvikling, og som gir grunnlag for innsats innenfor mange sektorer.

4. Hva bør videreføres og hva bør endres ved prioriteringene i gjeldende langtidsplan?

OsloMet støtter at de eksisterende prioriteringene i langtidsplanen videreføres, men det er likevel et behov for en nærmere gjennomgang av disse, spesielt med henblikk på hvordan det nasjonale og internasjonale forsknings- og innovasjonssamarbeidet i større grad kan sees i sammenheng, og for å gjøre noen av de eksisterende prioriteringene noe mer konkrete.

I balansen mellom langsiktighet og prioriteringer er prioriteringene i noen grad blitt for utvannet. Under prioritetene «Klima, miljø og energi» blir klima nok en gang forfordelt i forhold til energi. Det

er behov for at prioriteringene settes slik at forståelse av tilpasning og utslippsreduksjoner fremmes som eget område, ikke bekles som en del av (miljøvennlig) energisatsing. Samfunnssikkerhet og spesielt utfordringer rundt etikk og kunstig intelligens bør tydeliggjøres.

OsloMet foreslår også to nye langsiktige prioriteringer knyttet til helse og medbestemmelse, demokratisk deltakelse og medborgerskap for bærekraftig utvikling.

Forslag til nye prioriteringer

Helse er generelt lite synlig i hovedmål og langsiktige prioriteringer i langtidsplanen, og bør løftes fram som en egen prioritering, i tråd med FNs bærekraftsmål «God helse og livskvalitet».

OsloMet støtter et fortsatt fokus på samspillet mellom offentlig sektor/helsetjenestene, akademisk og næringsliv, og det må tilrettelegges for tverrsektorielt samarbeid – både i forskning og utdanning. Det vil spesielt være nødvendig å bygge opp forskningskapasiteten i kommunehelsetjenesten. For å styrke forskning i kommunene må det bygges ut en god infrastruktur for forskning (jf. KSF-rapporten) og det må jobbes systematisk med kompetanseheving.

OsloMet støtter et fortsatt fokus på målet om å utvikle fagmiljøer av fremragende kvalitet og spesielt en satsning på unge talenter og karriereutvikling. Ved fakultet for helsevitenskap har OsloMet utviklet både *forskertalentprogram* for forskere tidlig i karrieren og *forskerlinje* for masterstudenter for å stimulere flere til å velge en forskerkarriere. Enkelte fagmiljøer, blant annet innenfor enkelte helsefag, har en kortere forskningstradisjon enn andre fag, samtidig som det er et stort behov for forskning i helsefagene for mer effektive helsetjenester. Dette gjør det ekstra viktig å tilrettelegge for langsiktig satsning på utvikling av fremragende miljøer, bygge kompetanse gjennom gode karriereutviklingsløp, sikre god rekruttering til forskning (forskerlinjer), samt å ivareta og stimulere de unge talentene.

De fleste helseutdanningene har store utfordringer knyttet til praksisplasser, og det er nødvendig med økt fokus på tilgjengelighet og forutsigbarhet rundt praksisplasser. I tillegg bør det støttes opp om mer effektiv tilrettelegging av alternativer, for eksempel ulike simuleringsløsninger¹. For de små og nasjonale helseutdanningene er det også særlige utfordringer knyttet til finansiering, ved at teknisk tunge utdanninger som ortopediingeniørfag og tannteknikk ligger i lav finansieringskategori.

Dette gjør at rammebetingelsene for fagutvikling og forskning svært begrenset. For å sikre rekruttering, fagutvikling og forskning er det særlig behov for at de små og nasjonale helseutdanningene blir særskilt omtalt i langtidsplanen.

Medbestemmelse, demokratisk deltakelse og medborgerskap for bærekraftig utvikling henger sammen med et behov for å styrke forskning på menneskelige aspekter ved en samfunnsutvikling preget av digitalisering, bærekraft og globalisering.

Det understrekes i langtidsplanen at «å møte store samfunnsutfordringer» er et av tre overordnede mål. Teknologi er naturligvis en viktig del av løsningen på disse grunnleggende samfunnsutfordringene, men det kan aldri være hele løsningen. For at vi, nasjonalt og globalt, skal kunne lykkes med å løse de miljøutfordringene vi er stilt overfor, er vi avhengig av holdnings- og forbruksendringer blant vanlige innbyggere, i tillegg til teknologiske nyvinninger. Forutsetningene for at slike teknologiske nyvinninger skal få den ønskede effekten strekker seg langt ut over de teknologiske utfordringene i seg selv, som for eksempel politiske beslutningsprosesser og en kunnskapsfundert offentlighet som kan skape tilstrekkelig oppslutning bak slike løsninger, i Norge og

¹ OsloSim: <https://www.oslomet.no/om/hv/oslosim>

globalt. Den nåværende langtidsplanen lider under en for snever forståelse av hva forskning er, og hva forskning kan bidra til. Teknologiutvikling må ses i sammenheng menneskene som tar teknologien i bruk (eller forkaster den). Dette innebærer utfordringer knyttet til graden av demokratisk innsyn og individenes medbestemmelse i politiske prosesser og egne liv.

5. Hva slags opptrappingsplaner bør den nye langtidsplanen ha, og hvordan og på hvilke områder bør de innrettes?

OsloMet støtter satsningen på fornyelse av offentlig sektor og utvikling av bedre offentlige tjenester. Denne satsningen rommer mange muligheter for forbedringer av velferdsstaten. Denne tematiske satsningen lider under svak finansiering, så den blir ikke realisert på samme måte som de andre tematiske satsningene i langtidsplanen. Eksempelvis er det svært krevende å få på plass tilstrekkelig med praksisplasser innen helse- og sosialfag, noe en langtidsplan kunne adressert med mer langsiktige opptrappingsplaner for.

Ved økt finansiering av denne langsiktige prioriteringen i langtidsplanen er det særlig fire områder OsloMet vil identifisere for budsjettforpliktelser. Dette er områder som vil berike flere av langtidsplanene langsiktige prioriteringer:

Sosial ulikhet

Demokratisering av kunnskap er et viktig utviklingsområde for OsloMet. Dette rommer problemstillinger som åpen forskning, ulikhet i tilgang til kunnskap, samarbeid og medvirkning om utdanning, kompetanseheving og forskning med befolkningen, praksisfeltet og brukere, og universitetets rolle overfor en endret offentlighet. Det må også i større grad enn tidligere fremmes aktiviteter og forskning rettet mot «utenforskap» for å få en mer helhetlig forståelse av hvilke strukturer og samfunnsprosesser som fremmer og vedlikeholder «utenforskap».

Langtidsplanen bør derfor utvikles konseptuelt mot forholdet mellom sosial ulikhet, integrasjon og deltakelse, med tilhørende prioriteringer og tydeliggjøring av hvilke konsekvenser dette får for hvordan en vurderer utdanningssystemets rolle, så vel som forskning og offentlige ordskiftet. Dette er særlig viktig for OsloMet som utdanner profesjoner som møter en befolkning med et stort mangfold knyttet til kultur, bosted, religion, utdanning, språkferdigheter, alder, kjønn og seksuell orientering – og som er preget av økende økonomisk ulikhet.

Innovasjon

En bred definisjon av innovasjonsbegrepet i langtidsplanen vil sikre at begrepet favner mer enn kommersialisering og produktinnovasjon. Vi må også ha virkemidler for å bidra til innovasjon fra utdanning og forskning i tjenester og i offentlig sektor, samt til sosial innovasjon.

Innovasjonsoppdraget er et samfunnsoppdrag som ikke finansieres godt nok gjennom dagens finansieringsmodell. Virkemidler og støttesystem bør i større grad støtte opp om direkte samarbeid mellom universiteter og høyskoler og næringsliv og offentlig sektor om innovasjon. Dette vil bidra til et bedre samspill mellom de ulike virkemiddelaktørene, og mellom virkemiddelaktørene og akademia.

Livslang læring

Det er viktig at Norge fortsetter utvikling av livslang læring for å kunne nå sine mål og øke konkurransekraften. Økt vekt på livslang læring krever at det utvikles fleksible utdanninger og

studieløp som kan kombineres med arbeid, imøtekomme individuelle behov og samtidig sikre kompetansen samfunnet etterspør.

OsloMet opplever en stor etterspørsel fra næringslivet etter vår kompetanse, og rammebetingelser og kunnskapssystemene må tilrettelegges bedre slik at universitetene kan være fleksible og ha evne til å levere relevant og oppdatert kunnskap.

Digitalisering

Digitalisering har over tid vært et satsningsområde og pandemien har ført til et kvantesprang i bruk av teknologiske løsninger. Dette gjelder særlig utdanningsfeltet. Det må satses på forskning rundt utdanning, spesielt på forskning som både driver frem og sikrer kvalitet i nye undervisningsmetoder knyttet til digitalisering, i tillegg til å forske på selve innholdet i utdanningene. Samtidig er det nødvendig med økt forskningsinnsats og revidering av utdanningene knyttet til den teknologiske utviklingen og digitalisering av tjenestene som i stor grad endrer profesjonene og profesjonenes arbeidsmåter.

Langtidsplanen må videre ta inn over seg behovet for å utvikle den digitale infrastrukturen som UH-sektoren benytter. Sikkerhet, informasjonssikkerhet, personvern og beredskap vil kreve betydelige midler, for å kunne møte trusselbildet.

7. Hvis det skal utvikles virkemidler for samfunnsoppdrag/"missions" i Norge, hvordan bør de være innrettet, og på hvilke områder er samfunnsoppdrag særlig aktuelt?

OsloMet mener at samfunnsoppdrag/missions er en god måte å organisere forsknings- og innovasjonssinnsats på og ser på missions som arbeidsmåte som en mulighet til å forbedre forsknings- og innovasjonssystemet. For at en slik ny organisering skal lykkes er det viktig at virkemidlene rigges etter det aktørene har behov for og ikke utelukkende etter virkemiddelapparatets ønsker.

Det er viktig at langtidsplanen ser hen til internasjonal innsats på dette feltet. OsloMet vil særlig peke på betydningen av å integrere humaniora og samfunnsvitenskapene i arbeidet med missions.

Ny forståelse av "store samfunnsutfordringer"

Som nevnt under spørsmål 3, foreslår OsloMet en delvis rekonseptualisering og spissing av hva som forstås som «store samfunnsutfordringer», og da med styrket oppmerksomhet mot sosial ulikhet og sammenhengen mellom sosial ulikhet, sosial integrasjon og deltakelse i offentligheten.

Norge (og Norden) har gjennom mange tiår vært preget av en relativt unik kombinasjon av relativt lav sosial ulikhet, økonomisk konkurranseevne internasjonalt og høy grad av tillit mellom borgerne og til staten. Denne modellen er nå under press som følge av en rekke prosesser, og i et omfang som det er tverrpolitisk enighet om er problematisk. Den nåværende langtidsplanen rommer elementer fra denne samfunnsanalysen, men hovedfokus er rettet mot bærekraften til velferdsstaten, fornyelse av offentlig sektor og integrering/mangfold, der sistnevnte forhold i for liten grad er knyttet til ulikhetsdimensjonen.

Langtidsplanen bør derfor utvikles konseptuelt mot forholdet mellom sosial ulikhet, integrasjon og deltakelse, med tilhørende prioriteringer og tydeliggjøring av hvilke konsekvenser dette får for hvordan en vurderer utdanningssystemets rolle, så vel som forskning og offentlige ordskiftet.

Teknologi og etikk og bærekraftig samfunnsutvikling er også områder som bør inngå i en missions-sammenheng. For begge disse områdene er det umiddelbare behov for å finne løsninger, og det bør være ambisiøse, målbare og tidfestede mål liknende EU sine «missions». Norge har særskilt kompetanse innen disse områdene, og i tillegg til at det bidrar til en tilnærming innen disse områdene internasjonalt, vil det også bidra med styrket konkurransekraft og innovasjonsevne og til nye arbeidsplasser i framtiden.

8. Hva er det viktigste som kan gjøres for å sikre høy tillit til forskningsbasert kunnskap i befolkningen?

Å sikre høy tillit til forskning er en forutsetning for et kunnskapsbasert samfunn. Samfunn med høy kompetanse og tillit til forskning (og samfunnets ledere) er f.eks de med høyest vaksinegrad. Det er viktig at Norge kan vedlikeholde denne tilliten. Åpen forskning av høy kvalitet er et viktig mål både nasjonalt og internasjonalt. Det må tilrettelegges for medvirkning, demokratisering av kunnskap og brukerinvolvering. Dette vil gi forskning som er relevant for en større bredde av befolkningen og samfunnsområder. Det er også viktig at det finnes gode mekanismer for å kritisere forskning, både av fagfeller og andre. Det er viktig at Regjeringen viderefører arbeidet med åpen tilgang til forskning, forskningsresultater og forskningsdata.

OsloMet vil også understreke hvor viktig forsknings- og høyere utdanningsinstitusjonenes autonomi og integritet og ansatte og studenters akademiske frihet er for nettopp å sikre tillit til kunnskap og kompetanse fra våre institusjoner. For å sikre dette bør langtidsplanen for forskning og høyere utdanning følge opp styringsmeldingens mål om å styre mer i det store og mindre i det små.

9. Annet

Finansiering

Dagens finansieringssystem har historiske årsaker, og medfører en skjevhet i finansieringen av høyere utdanningsinstitusjoner, både når det gjelder basisfinansiering og stipendiatstillinger. I stortingsmelding om styringspolitikk for universiteter ble det vedtatt å utrede endringer i finansieringssystemet videre. OsloMet vil fremheve betydningen av dette arbeidet for å realisere målene i neste langtidsplanperiode.

De tradisjonelt korte profesjonsutdanningene som sosialfag, sykepleie og lærer, har hatt mindre ressurser til FoU enn lengre profesjonsutdanninger. Denne skjevheten lå inne som forutsetning ved etablering av basisfinansieringen. Det er i dag bred enighet om at utvikling av forskningskompetanse er en nøkkel for styrket kvalitet i utdanningene. Det har da også vært en vekst i andelen tids- og ressursbruk til FoU ved profesjonsutdanningene de senere årene, en vekst som er finansiert delvis av institusjonene selv gjennom redusert ressursbruk til undervisning. Det er imidlertid begrenset hvor mye FoU de profesjonsorienterte universitetene kan finansiere selv på denne måten uten å risikere at utdanningskvaliteten svekkes. Det ligger også en begrensning i at flere av de store profesjonsutdanningene er rammestyrte, med klare føringer på omfanget av både undervisning og praksis. De siste årene har OsloMet bidratt til forenkling av instituttsektoren, ved å innfusjonere fire forskningsinstitutter. Dette gjør at OsloMet er blant universitetene med mest oppdragsforskning. Finansieringen av instituttsektoren og UH-sektoren er ulik, og dette har gitt utilsiktede konsekvenser for instituttene ved OsloMet. For eksempel er det ulike virkemidler for egenfinansiering i tilknytning

til eksternt finansierte forskningsprosjekter som legger stort press på den økonomiske situasjonen ved instituttene, og noen av instituttene har mistet finansiering og tilgang til finansieringskilder som følge av innlemmingen i OsloMet. Det er behov for et finansieringssystem som legger til rette for større fleksibilitet mellom institutt- og UH-sektor, slik at ikke de finansielle virkemidlene motvirker villet statlig politikk.

OsloMet mener at en gjennomgang av styring og finansiering av sektoren bør romme en vurdering av de historisk overleverte økonomiske skjevhetene i sektoren, og hvilke tiltak en i dag kan gjennomføre for å rette opp i disse. For eksempel har denne historiske oppbygningen av finansiering ført til at UiO har 28 000 studenter og 7000 ansatte, mens OsloMet har 22 000 studenter og 2500 ansatte. Mens NMBU har 5 studenter per faglig ansatt, har OsloMet nesten 16 studenter per faglig ansatt. Det kan argumenteres med at eksemplene her gjelder institusjoner med lengre tradisjoner for og langt høyere forskningsvolum, men det illustrere først og fremst hvordan skjevfinansieringen gjør det mulig.

Det gir helt forskjellige forutsetninger til å oppnå de samme sektormålene og de samme styringsparameterne. OsloMet ønsker likere finansielle betingelser for samme type aktiviteter og resultater, for eksempel er det vanskelig å se hvorfor enkelte profesjonsutdanninger skal ligge i kategori A mens de store profesjonsutdanningene skal finansieres blant de rimeligste studiene. Dette bidrar til å vedlikeholde og forsterke skjevhetene også fremover.

OsloMet ber om

1. En gjennomgang av finansieringssystemet for universiteter og høyskoler, med mål om økt likebehandling og transparens